

megerőtlenedett, széttartó magyaroknak, vagy személye csak eszköz mások kezében, hogy politikai céljaikat elérhessék? Mint az várható, kezdetét veszi a kalandok sora.

Már ennyi sem lenne érdektelen, hisz a szerző valóban gazdag, részben fikatív, részben kikövetkeztetett kultúrtörténeti elemekkel gazdagítja művét, s felhasznál minden fellelhető ismeretet, amit csak lehet. Ám *A kündé* szerencsére ennél lényegesen több. Az ábrázolásra kerülő ködös, misztikus világot pedig sikerül Hásznak kézzelfogható közelségbe hoznia, s úgy varázstalanítania, hogy az mégsem veszít érdekességéből, titokzatoságából. Ez mutatkozik meg abban is, hogy eposzi hőseink gondolatai és cselekedetei a kulturális beidegződések mögé mutató, az adott kortól függetleníthető, bizonyos értelemben egyetemes emberképet mutatnak, megkönnyítve a személyes azonosulást karaktereivel.

*A kündé*ben nem egyetlen történet elbeszélésére kerül sor, maga a regény három, időnként teljesen, máskor csak részben különböző, egymásnak ellentmondó, párhuzamosan vázolt történetre bomlik. Először is itt van Stephanus egykori tanítványának, Alberichnek a műve, mely a pogányok megtérítésére tett kísérletek közepette mártírrá vált szerzetes (leendő szent) csodálatos

történetét örökíti meg, az egyházi kívánalmaknak megfelelően. De Stephanus, aki valójában a közeli erdőben magányos remeteként, titokban és számkivetetten éli mindennapjait, maga is elmeséli Alberichnek saját, igaznak mondott történetét. S nem utolsósorban

megjelenik a harmadik sík is, Alberich személyes történetével, aki igazságok és hazugságok közt egyensúlyozva, saját világának (világunknak) hazugságait, álszentségét is bemutatva számol be saját élete történéseiről, körülvéve valós és kitalált Stephanusokkal, álszent előljárókkal, politikusokkal, szerelemmel, ezáltal megajándékozva bennünket is a történelem plaszticitásának igazságával, s azzal a felismeréssel, hogy aki kizárólagos igazságot hirdet, akörül – többnyire – valami hibádzik. Kétségtelenül jól megírt, izgalmas alkotás.

CSEPREGI JÁNOS

(Kortárs Kiadó, Budapest, 2006,
418 oldal, 2500 Ft)

KISS NOÉMI:

Trans

Kiss Noémi második prózakötete már a könyvesbolt polcán felhívja

magára a figyelmet. Borítója ízlésesen modern, tipográfiája a versesköteteknél megszokott módon kidolgozott, tartalomjegyzéke tanúsítja, hogy a mű tökéletesen megfelel a mai olvasó igényeinek: a történetek ritmusosan követik egymást, egyikük alapos, ráérő olvasása sem tart tovább egy óránál. Korábban folyóiratokban, az interneten már megjelentek a kötet novellái, de mivel a női elbeszélő minden szövegben részese, sőt általában főszereplője az eseményeknek, egymás mellé kerülve már-már naplónvá, egy kalandos (belső) utazás meséjévé állnak össze. A mű címe is erre utal: *Trans – át*.

A népeket és kultúrákat egymástól elválasztó országhatárok közép-európai tapasztalata öt novellában is megjelenik. A történetek a régió nevezetes helyszínein játszódnak, sőt a *B., B. és B.* című novellában a B betűs európai fővárosok cselekményszervező erővel rendelkeznek, de sohasem az irodalmi hagyományban egyébként sokszor megjelenő (fő)tereken, belvárosokban, divatos-fényes utcákon, hanem – főleg a *Trans* és a *H mint néma határ* című novellában – a hétköznapi, sőt a lecsúszott emberek életének periferikus színterein bontakoznak ki a történetek. Az első személyű narrátor nem utazó vagy turista, hanem hosszabb időre költözött külföldre,

többnyire Berlinbe, ahol a messzelet tapasztalata mellett az etnikai-kulturális különbségek modern témája is megjelenik: a *H mint néma határ* című novella főhőse – aki maga a mesélő – egy török bevándorlótól lesz terhes, így „lépi át a határt”.

A Kiss-prózában hangsúlyosan megjelenik a nőiség, elsősorban konvencionális és nem konvencionális viselkedésminták közötti feszültség formájában. Ekkor a szokatlan válik általánossá, az általános pedig szokatlanná. Az

egy-egy történetek – jól komponált elrendezésben – a szexualitás más-más formáját bontják ki: az „elbeszélő test” két szövegben lesbikus, kettőben a férfiak iránt vonzódik, kettőben elhagyja a humán nemiség kereteit: az első novellában a testiség állati formája jelenik meg. Ennek ellenpontjaként az utolsó, *Elcserélt fejek, Olimpia* című alkotásban a férfi érzéki vágyainak tárgya épp egy ember alkotta robotnő lesz. A történetekben közös, hogy a szerelmi kapcsolatok kivétel nélkül megszakadnak, az elbeszélőt mindig megcsalják és egyedül hagyják.

Az egyes szövegek – saját egészen modern kontextusukban – különböző klasszikus textusokat írnak újra, változatos prózahagyományokhoz kapcsolódnak. Felelevenítik a krimi (*Trans*), az úti napló (*B.,*

B. és B.), a levélregény (*Elcserélt fejek, Olimpia*) és a filozófiai traktátus (*Paróka*) műfaját. A harmadik írás (*B., B. és B.*) „határsértő” gesztusa, hogy a női homoszexualitás evangéliumi vendégszövegek közvetlen környezetében jelenik meg. A novelláskötet szövegszerűen kapcsolódik Hoffmann *A homokember* című regényéhez. A realista pontossággal megrajzolt modern világ keveredik a hoffmanni romantika látomásos elemeivel.

A politikai és földrajzi értelembe vett határ paradox jelenség: két ország között, tehát középen, a centrumban helyezkedik el, mégis általában elmaradott, provinciális és sivár vidék. Ilyen helyen játszódnak a *Trans* novellái, sőt metaforikusan értett határpozíciójukban a paradoxon a szövegekre mint irodalmi minőségekre is megfogalmazható: az a változatos mondanivaló, kontextus, stílus, téma és hagyomány, amit ez a próza mozgásba hoz, egy bizonyos ponton hűtlen módon magára hagyja (talán kilúgozza) az alkotást. Másrészt a szerző a mesélést megtörő kiszólásaiban, melyekben az írásról beszél (ilyen résszel minden novellában találkozunk, nem véletlen, a szerző „civilben” irodalmár), mint ha szerepkonfliktusba kerülne, és az irodalomtudomány – szépirodalmi szövegek értelmezése során kifejlesztett – fogalmaiból kiindulva teremtene szépirodalmi szöveget,

megsértve ezáltal az ösztönös alkotó és a szisztematikus fogalmakat használó értelmező közötti határt.

VELKEY GYÖRGY

(*Magvető Kiadó, Budapest, 2006, 164 oldal, 1990 Ft*)

ORCSIK ROLAND:

Holdnak, Arccal Potyaversek útközben

Egy barátom közös ismerősünkről (történetesen rólam) nemrég azt mondta nekem, hogy nem szeretne a fejében (fejemben) lenni. Ez a furcsának tetsző megjegyzés számomra nem volt bántó, sőt valamelyest még imponált is nárcisztikus, némileg pojáca lényemnek. Nem sokkal később, mikor postaládámból kihasláztam Orcsik kötetét, s a megfelelő helyen elolvastam tanácsként is értelmezhető ajánlását („Csepregi Jánosnak, a nyári sorozatgyilkosnak: gyilkolás helyett tartalmas olvasást kívánva: R”), majd ezt követően ösztönszerűen felütve a könyvet elindultam a *Garfield-kommentárok* című ciklus darabjainak ösvényén, akkor gyúlt világgóság az elmémbe, mire is gondolhatott kritikusom. Persze nem értettem félre a Spike Lee irányába tett orcsiki utalást (veszélyes intermediális fickóval van dolgunk), de az eltűzött, morbid